

Sylwester Jędrzejewski SDB

Sijaj zvestobe

O teh, ki so bili pripravljeni

Slovenski prevod pripravil
Marko Suhoveršnik SDB

salve

UVOD

VTvoje roke izročam publikacijo, ki ni le zgodovinski zapis tragičnih usod niti preprost biografski zapis desetih poljskih salezijancev, vzgojiteljev in mučencev. Je pričevanje o zvestem in doslednem salezijanskem življenju, ki se je končalo v nečloveških razmerah v koncentracijskih taboriščih Auschwitz in Dachau. Je pričevanje o ljubezni, ki premaga sovraštvo. Ti salezijanci so do konca ostali zvesti salezijanskemu geslu sv. Janeza Boska: »Da mihi animas, caetera tolle – Daj mi duše, drugo vzemi.«

Poljski salezijanci smo vedno čutili posebno vez z Oświęcimom, z materno hišo, saj od tu utripa življenje ustanove sv. Janeza Boska in je srce turinskega svetnika mladih na Poljskem. Vsak od naših junakov je vsaj enkrat v življenju nekaj časa preživel in delal v tej hiši. Ko so bili v ustanovi v Oświęcim, verjetno nihče od njih ni slutil, da bo svoje življenje daroval na kraju, oddaljenem dva kilometra od te ljubljene hiše. Naši sobratje, od ravnateljev in profesorjev do katehetov in spovednikov, so bili iztrgani iz vrtinca vzgojnega dela in vrženi v brezno taboriščnega pekla.

V knjigi boste spoznali osebe, ki so izjemne v svoji raznolikosti in hkrati združene v eni sami karizmi. Spoznali boste Jana Świerca, prvega poljskega ravnatelja v Oświęcim in organizatorja številnih ustanov, ki je bil za svoje gojence pravi oče, v zadnjih trenutkih življenja v gramoznici pa je neprestano klical Jezusa. Spoznali boste intelektualno globino Ignacija Antonowicza, filozofa in teologa, ki je svojo učenost združeval s skoraj otroško preprostostjo in dobroto. Prebirali

boste o duhovniku Kralu Goldi, »mučencu spovedi«, ki je dal življenje za ohranitev molčečnosti zakramenta sprave, ki ga je podeljeval nemškim vojakom.

Prebiranje teh strani nam daje zavedanje, da salezijanska svetost v taborišču ni temeljila na velikih gestah, ampak na »bogoslужju taboriščnega vsakdana« in potekala v zaporniških črtastih oblačilih. To je drža Frančiška Miške, ki je v Ládu in taborišču Dachau postal »strelovod« za druge, saj je nase prevzel jezo nadzornikov, da bi zaščitil svoje sobrate. To je junastvo Vladimirja Szembeka, aristokrata, ki si je izbral pot revščine in v taborišču sojetnike učil najtežjo lekcijo evangelija: ljubezen in odpuščanje sovražnikom. To je radostna žrtvovalnost Kazimirja Wojciechowskega, ljubitelja glasbe in športa, ki se je zavestno vrnil iz šole v salezijanski dom, pripravljen na zapor, da bi zaščitil druge salezijance. Prebrali bomo o Frančišku Harazimu, avtorju številnih gledaliških iger, med njimi »Skrivnost Gospodovega trpljenja«. Spoznali bomo gorečega brata sirot in zapuščenih fantov, duhovnika Ludvika Mroczka. Spomnili se bomo duhovnika Ignacija Dobiasza, ki je na pokopališče pospremil očeta Karola Wojtyle, ko je bil župnik v krakovski župniji Dębni.

Za nas, sodobne bralce, so ta besedila poziv k pregledu vesti glede naše zvestobe idealom. Blaženi salezijanski mučenci dokazujejo, da se preventivni sistem Janeza Boska, ki temelji na razumu, veri in ljubezni, ne omejuje na zidove oratorija, šole ali cerkve. Prenesli so ga za žico taborišč, kjer so skrivaj spovedovali, delili zadnji košček kruha in prinašali upanje tja, kjer so jim ga hoteli odvzeti.

Naj bo ta knjiga zate ne le lekcija zgodovine, temveč predvsem osebno srečanje z ljudmi, ki so v temi sveta zasijali s svetlobo vere. Verjamemo, da nam bo njihova priprošnja prinesla pogum, da bomo v vseh okoliščinah znali biti »znamenja in nosilci Božje ljubezni do mladih«.

Dariusz Stanisław Bartocha, SDB
predstojnik poljske salezijanske inšpektorije Krakov

AVTORJEVA OPOMBA

Salezijanske skupnosti Družbe sv. Frančiška Saleškega že od začetka izvajajo mesečno »vajo srečne smrti«. To prakso je uvedel ustanovitelj sv. Janez Bosko, ko so fantje iz oratorija odhajali v večnost. Opravilo doživljamo tako, kot da bi bilo to zadnje skupno molitveno srečanje v našem življenju. Po sveti spovedi molimo: *Nebeški Oče, sprejel si daritev svojega Sina na križu. Sprejmi tudi moje življenje, da ti bom ob smrti klical po zgledu tvojega Sina: Oče, v tvoje roke izročam svojo dušo. ... Nebeški Oče, prikril si nam čas in kraj smrti. Pomagaj nam, da bodo naše svetilke vedno prižgane in naša ledja nenehno opasana v pričakovanju tvojega obiskanja. ... Za tistega med nami, ki bo prvi umrl: Oče naš...*

Prosimo sv. Jožefa, zavetnika srečne smrti, naj bo ob našem umiranju z nami. Zadnje dejanje je molitev: *»O Gospod in moj Bog, pokorno in prostovoljno sem pripravljen od tega trenutka iz Tvojih rok sprejeti kakršno koli smrt, ki mi jo boš želel poslati, z vsemi spremljajočimi težavami, stiskami in bolečinami.«* Ta praksa priprave in pripravljenosti na odhod je globoko zakoreninjena v salezijanskem življenju.

Ko sem se lotil pisanja kratkih življenjepisov salezijancev mučencev, me je vodila misel, da jih je na zadnje dejanje mučeništva pripravilo njihovo celotno salezijansko in duhovniško življenje. To prepričanje je določilo metodologijo dela: prikazati življenje salezijancev, ki so se pripravljali na smrt. Praksa »vaje srečne smrti« je eden od dejavnikov, ki jim je pomagala pri tem zadnjem dejanju življenja. Predstavitev salezijanske globine življenja naših mučencev lahko pomaga ra-

zumeti njihov odnos v dramatičnih okoliščinah odhoda. Ne smrt, niti mučeniška, ampak življenje je bilo zanje priprava na to, da bodo od Jezusa Kristusa slišali: »*Prav, dobri in zvesti služabnik! Vstopi v veselje svojega gospodarja!*« (Mt 25,21).

Zakaj nam Bog daje teh devet mučencev prav zdaj? Sedanjí čas zahteva »mučeništvo vesti« in »mučeništvo poguma«. Mučenci nas učijo asketike junaštva. Junaštvo ni odsotnost strahu, ampak zmaga ljubezni nad strahom. Za nas je to poziv: ne išči izjemnosti. Tvoj odrešilni *locus theologicus* so tvoje vsakodnevne obveznosti, ki si jih prevzel v zakonskem stanu, posvečenem življenju, vseh oblikah služenja bližnjemu. Prísto življenje temelji na zvestobi v vsakem »danes«. Mučenci nas učijo, da je svetost »maksimalizem vsakdanjosti«.

Osebnost vsakega od naših sobratov mučencev je predstavljena na nekoliko drugačen način. O tem so odločale njihove življenjske poti, raznolike osebnosti ter narava izvirov. V opombah so navedene kratke informacije o osebah, ki so na različne načine povezane z mučenci. Navedki izhajajo iz zbirk Arhiva salezijanske inšpektorije Krakov (ASIK). V besedilu viri iz arhiva niso navedeni, navedki pa so zapisani v poševnem tisku. Drugi podatki iz navedenih virov so v besedilu ali v opombah jasno označeni. Fotografije izhajajo iz zbirk ASIK.

JAN ŚWIERC

1877–1941

Jan Świerc se je rodil 29. aprila 1877 v Królewski Huti (danes Chorzów). Kot mlad fant iz Zgornje Šlezije – eden od petih sinov – je leta 1894 odšel na študij v salezijansko ustanovo Valsalice v Turin. Po končanem šolanju je zaprosil za sprejem v salezijanski noviciat. V Ivrei je 3. oktobra 1899 izpovedal prve redovne zaobljube. Nato je v Turinu študiral filozofijo in teologijo. V tem času je bil tudi tajnik vrhovnega predstojnika salezijancev Mihaela Rue ter pomagal salezijancu Viktorju Grabelskemu pri skrbi za fante in salezijanske bogoslovce, ki so v Turin pribežali iz območij pod okupacijo, predvsem iz Šlezije in Galicije. V salezijanskega duhovnika je bil posvečen 6. junija 1903, in sicer ga je posvetil turinski nadškof, kardinal Agostino Richelmy. Še pred njegovo posvetitvijo, 22. decembra 1902, je don Boskov naslednik Mihael Rua podpisal dokument o imenovanju Jana Świerca za tajnika ravnatelja zavoda v Oświęcim, ki ga je takrat vodil salezijanec Emanuel Manassero.¹ To funkcijo je opravljal do februarja 1905.

Prvo poslanstvo v Oświęcim, s kratkim postankom v Dašavi (1903–1904)

Leta 1903 je Jan Świerc prispel v Oświęcim. V svojo osebno kartoteko je zapisal: »Kot duhovnik sem bil od julija 1903 do januarja 1904 tajnik ravnatelja Manassera.« Ker je bilo treba pripraviti prostor za noviciat v Dašavi (danes Ukrajina), se je tja odpravil januarja 1904 in opravil nalogo, ki mu je bila zaupana, nato pa se vrnil v Oświęcim.

¹ Emanuel Manassero (1873–1946) se je rodil v kraju Bene Vagienna pri Cuneu v Piemontu. Šest let je vodil skupnost v Oświęcim, nato pa leta 1905 postal prvi predstojnik novoustanovljene avstrijske inšpektorije Angelov varuhov, ki je obsegala pokrajine od slovenskih dežel do Poljske v avstro-ogrski monarhiji. Prim. B. Kolar, In memoriam, Salve, Ljubljana 1997. (Op. prev.)

Kaplan v zavetišču Fundacije princa Aleksandra Lubomirskega za dečke v Krakovu (1905)

Februarja 1905 je prevzel nalogo namestnika ravnatelja in kaplana v zavetišču Fundacije princa Aleksandra Lubomirskega v Krakovu. Kaplan zavetišča je bil takrat salezijanec duhovnik Avgust Hlond, posvečen leta 1905, kasnejši poljski primas.

Prvi poljski ravnatelj zavoda sv. Janeza Boska v Oświęcimiu (1905–1911)

Oktober 1905 je kot prvi Poljak prevzel nalogo ravnatelja (predstojnika redovne skupnosti) v Oświęcimiu, ki jo je opravljal do septembra 1911. Leta 1905 so se pojavile nerešene težave v zvezi s pripadnostjo Jana Świerca pruskemu delitvenemu območju (kar zadeva poreklo) in avstrijskemu delitvenemu območju (kar zadeva prebivališče in delo). V pismu z dne 16. novembra 1905 njegov oče Mateusz v šlezijškem jezikovnem slogu piše: *»Prinašam ti žalostno novico, saj te iščejo za vojaško službo. Danes, 16. novembra 1905, je prišel sem policijski načelnik in spraševal, kje si. Rekel sem mu, da ne vem ... Zato bodi na preži in se o vsem tem pogovori z županom, saj te bodo kmalu našli.«*

Kot ravnatelj ustanove v Oświęcimiu se je soočal z različnimi težavami. Po eni strani so bile to disciplinske zadeve gojencev, ki so pogosto vključevale nujnost prekinitve njihovega bivanja v ustanovi. Včasih je šlo za disciplinski ukrep izključitve. Dogajale so se tudi bolj dramatične situacije, s katerimi se je srečeval kot ravnatelj zavoda. Oče enega od gojencev iz Sanoka je potem, ko je prejel obvestilo o begu svojega sina iz zavoda, napisal: *»Kot strela me je zadela novica, ki sem jo prejel po telegrafu in pisno, da je moj sin Czesław uspel zapustiti zavod, ne da bi ga kdo videl, in v neznano smer.«* Po drugi strani pa obstajajo številna pisma staršev, ki prosijo, naj njihove sinove obdržijo v zavodu.

KAZALO

<i>Uvod</i>	5
<i>Avtorjeva opomba</i>	7

JAN ŚWIERC 9

Prvo poslanstvo v Oświęcimiu s kratkim postankom v Dašavi (1903–1904)	10
Kaplan v zavetišču Fundacije princa Aleksandra Lubomirskega za dečke v Krakovu (1905)	11
Prvi poljski ravnatelj zavoda sv. Janeza Boska v Oświęcimiu (1905–1911)	11
Ponovno v zavetišču Fundacije princa Aleksandra Lubomirskega v Krakovu (1911–1918)	14
Župnik in ravnatelj v Kielcach (1918–1923)	15
Ponovno v Oświęcimiu (1923–1925)	16
Ravnatelj in župnik v Przemyślu (1925–1934)	16
V Lvovu (1934–1936)	19
Ponovno v Oświęcimiu (1936–1938)	21
V Dębnikih v Krakovu (1938–1941)	21
Mučeniška smrt v koncentracijskem taborišču Auschwitz (27. junij 1941)	21

IGNACIJ ANTONOWICZ	25
Intelektualna in duhovna podoba	28
Aretacija in smrt.	31
IGNACIJ DOBIASZ	37
Salezijanec, duhovnik in vzgojitelj	41
Mučenec.	44
KAREL GOLDA	49
Salezijanec, ki je stremel k svetosti.	53
Mučenec spovedne molčečnosti.	55
FRANČIŠEK HARAZIM	63
Intelektualna in duhovna podoba	65
Mučenec.	67
FRANČIŠEK MIŠKA	73
Salezijanski vzgojitelj in predstojnik	76
Mučenec.	78
Pričevanja o njegovem junaštvu.	83
LUDVIK MROCZEK	87
Čas redovniškega oblikovanja.	88
Salezijanec in duhovnik.	90
Služabnik Kristusovega evangelija	92
Mučenec.	95
VLADIMIR SZEMBEK	101
Dileme in odločitev	106
Salezijanec	107
Intelektualec in skromen redovnik	108
Mučenec.	110
Prepričljiva svetost	113

KAZIMIR WOJCIECHOWSKI	119
»Pot navzgor«	120
Karizmatični salezijanec	127
Mučenec.....	128
 BLAŽENI JAN ŚWIERC	
IN OSEM TOVARIŠEV MUČENCEV	133
Elementi slike	134
Upodobitev blaženih	135
 <i>O knjigi</i>	
<i>O avtorju</i>	139